

Memo Toelichting voorstel circulaire economie

Deze memo is een reactie op vragen die zijn gesteld over het voorstel "circulaire economie" bij behandeling in de Raadscommissie Algemene Zaken op 13 september 2018. In de vergadering is toegezegd dat op enkele vragen een meer uitgebreide toelichting schriftelijk zou volgen. Deze onderwerpen en andere onderwerpen waarover vragen zijn gesteld worden hieronder toegelicht.

1. Rekenvoorbeelden voor huishoudens

Nog niet alle gegevens voor volgend jaar zijn bekend maar op basis van de nu bekende cijfers komt het voorlopige vastrecht op 69,96 euro, een besparing van 15,24 euro die wordt veroorzaakt door de hogere diftar en de gewijzigde uitgaven (zie punt 2). Als we dit doorrekenen voor verschillende situaties komen we op de volgende voorbeelden uit. We zien dat er al duidelijke verschillen bestaan tussen gemiddelde inwoners en echte vervuilers, naar het principe 'de vervuiler betaalt'. Voor de gemiddelde inwoner verandert er in 2019 weinig, vervuilers gaan extra betalen en vooral de gedragsveranderaar kan een besparing realiseren.

Rekenvoorbeeld 1: Een gemiddeld huishouden

De gemiddeld huishouden zet 6,38 keer per jaar zijn grijze container van 140 liter aan de straat, en 3,63 keer zijn groene container van 140 liter en verandert niets aan zijn gedrag. Zijn verandering is als volgt:

- 2018: vastrecht €85,20, grijs $6,99 \times 6,38 = €44,60$, groen $3,31 \times 3,63 = €12,00$, totaal €141,80.
- 2019: vastrecht €69,96, grijs $10 \times 6,38 = €63,80$, groen $1 \times 3,63 = €3,63$, totaal €137,39.

Rekenvoorbeeld 2: Een vervuiler

Een vervuiler zet zijn grijze container elke vier weken aan de weg en heeft een grote container van 240 liter. Hij scheidt niet goed en heeft daarom een kleine container GFT van 140 liter die 4 keer per jaar aan de weg gaat.

- 2018: vastrecht €85,20, grijs $11,99 \times 13 = €155,87$, groen $3,31 \times 4 = €13,24$, totaal € 254,31
- 2019: vastrecht €69,96 grijs $17 \times 13 = €221$, groen $1 \times 4 = €4$, totaal €294,96.

Rekenvoorbeeld 3: Een gedragsveranderaar

De gedragsveranderaar is het gemiddelde huishouden die als gevolg van de maatregelen beter gaat scheiden. Hij biedt 25% minder restafval aan en 25% meer GFT aan in 2019 dan in 2018.

- 2018: vastrecht €85,20, grijs $6,99 \times 6,38 = €44,60$, groen $3,31 \times 3,63 = €12,00$, totaal €141,80.
- 2019: vastrecht €69,96, grijs $10 \times 4,79 = 47,90$, groen $1 \times 4,54 = €4,54$, totaal €122,40.

2. Toelichting veranderende kosten

Het voorlopige vastrecht is gebaseerd op een aantal kostenposten die veranderen ten opzichte van het vorige jaar. Een deel daarvan zijn verhogingen, die we weten te dempen en zelfs om te buigen in een verlaging van het vastrecht door de voorgestelde maatregelen. Het gaat om de volgende veranderingen:

- **verandering van aanbod door betere scheiding:** betere scheiding leidt tot een toename van het aanbod GFT en een afname van het restafval. Pieter Reus voorspelt een toename van 35% GFT en een afname van 35 tot 45% restafval. De berekening voor volgend jaar is conservatiever en gaat uit van 25%. Dit levert een kostenverlaging op van 51.000 euro voor restafval en een verhoging van 16.900 euro voor GFT, per saldo een verlaging van 34.100 euro.

- **verlaging van kosten voor ophaalrondes:** de kosten voor ophaalrondes van GFT en restafval worden 25% minder, omdat in het voorstel de frequentie voor het restafval van 26 naar 13 keer gaat en GFT gelijk blijft. Dit leidt tot een kostenbesparing van zo'n 13.900 euro. Deze kostenverlaging wordt echter pas zichtbaar in 2020 omdat voor 2019 al prijsafspraken vastliggen met Blink.

- **verhoging landelijke afvalstoffenbelasting:** de landelijke afvalstoffenbelasting die wordt geheven op het storten van restafval zal in 2019 aanzienlijk stijgen: van € 13,21 in 2018 naar € 31,39 per ton in 2019. Dit betekent een verhoging van €18,18 per ton. Als het aanbod van restafval gelijk blijft, betekent dat voor Laarbeek een verhoging van €34.000 voor huishoudelijk restafval en €15.800 voor restafval dat wordt aangeboden via de milieustraat: een totale verhoging van €49.800.

Onderstaande tabel laat het financiële effect van deze drie veranderingen zien op de onderdelen van de afvalstoffenbegroting die hierdoor veranderen:

	situatie 2018	Doorrekening hogere belasting	Doorrekening hogere belasting en verandering aanbod	Doorrekening verlaging transport per 2020	Totaal 2020
Stortkosten restafval	170.000	204.000 Stijging van 34.000 euro	153.000 25% reductie en besparing van 51.000		-17.000
Stortkosten GFT	67.600	-	84.500 25% toename GFT, toename van 16.900		+33.400
Ophalen en transport grijs en groen	55.400	-	-	41.500 (25% minder transport)	-13.900
Restafvalstroom milieustraat	106.200	122.000 Stijging van 15.800 euro			+15.800
Totaal		+49.800			+18.300

Zoals gezegd worden pas in 2020 de volledige gevolgen van de maatregelen zichtbaar. Dan pas kunnen de kosten voor ophalen en transport worden doorgerekend en dan pas blijkt welk percentage reductie van restafval we bereiken en hoeveel GFT er extra wordt aangeboden. Omdat dit nog erg onzeker is, is gerekend met een lager percentage dan geadviseerd (25%). In 2020 kan op basis van de ervaringen in 2019 een meer precieze inschatting van de besparing worden gemaakt.

3. Vervuiling in GFT en zwerfafval

Enkele commissieleden spraken hun zorg uit over een toename van zwerfafval en vervuiling in het GFT. Hierover is navraag gedaan bij Blink, en zij geven aan dat een toename van vervuiling in het GFT zou leiden tot afkeur van partijen GFT als zij die bij de verwerker aanbieden. Hiervan is geen sprake, er worden vrijwel nooit partijen afgekeurd, terwijl de meeste gemeenten in de omgeving wel werken met gratis aanbieden van GFT en/of een lagere frequentie voor inname van restafval (zie punt 3).

4. Systemen in andere gemeenten

Hieronder wordt een overzicht gegeven van de inzamelfrequenties en tarieven in de verschillende Blink-gemeenten. Hierbij worden alleen de kosten voor het aanbieden van een 140 liter container weergegeven omdat dit veruit het meest gebruikte formaat is.

	Asten	Deurne	Gemert-Bakel	Helmond	Laarbeek	Nuenen	Somer	Laarbeek voorstel 2019
Frequentie restafval	13x /jaar	15x /jaar: 4 wekelijks, extra in juli en aug.	13x /jaar	2-wekelijks	2-wekelijks	13x /jaar	13x /jaar	13x /jaar
Frequentie GFT	2-wekelijks	2-wekelijks	22x /jaar: 2-wekelijks behalve in winter	2-wekelijks	2-wekelijks	26x /jaar ongelijk verdeeld over jaar	22x /jaar: 2-wekelijks behalve in winter	2-wekelijks
Frequentie PMD	2-wekelijks	2-wekelijks	2-wekelijks	2-wekelijks	2-wekelijks	wekelijks	2-wekelijks	2-wekelijks
Diftar restafval (140 liter)	€9,12	€9,75	€6,25	-	€ 6,99	€9,25	€8,50	€ 10,00
Diftar GFT (140 liter)	Gratis	€2,20	gratis	-	€ 3,31	€1,00	€1,00	€1,00
Vastrecht (jaarlijks)	€67,68	€72,00	€107,00	€199,80	€85,20	€107,00	€79,20	

Uit de vergelijking blijkt dat Helmond erg afwijkt: als enige gemeente hanteert het geen diftar. Daarnaast zijn Helmond en Laarbeek de enige gemeenten die op dit moment nog 2-wekelijks restafval inzamelen. Het voorstel past wat frequentie betreft dus in de regionale trend. Qua kosten valt op dat Laarbeek in 2018 een relatief hoog tarief voor GFT hanteert, met het vastrecht onder het gemiddelde zit en ook met de diftar voor restafval bij de goedkoopste gemeenten hoort.

5. Zomer- en winter-ophaalfrequenties

Het is mogelijk om te variëren met de ophaalfrequenties tussen de zomer- en wintermaanden. Uit het overzicht onder punt 3 blijkt dat Gemert-Bakel en Someren bijvoorbeeld in de winter minder vaak GFT inzamelen (4-wekelijks, de rest van het jaar 2-wekelijks). Deurne heeft juist extra inzamelrondes voor restafval in de zomer (2-wekelijks in juli en augustus) en Nuenen heeft een ingewikkeld systeem voor GFT dat verschuift van wekelijks in de zomer naar maandelijks in de winter. Het voordeel van zo'n variatie is dat op momenten dat meer of juist minder afval wordt verwacht de ophaalfrequentie daarop in speelt. Nadelig is dat het duurder is om de frequentie tijdelijk te verhogen, dat het extra communicatie naar inwoners vraagt en dat het kan leiden tot klachten dat een verhoging of verlaging 'op een verkeerd moment' wordt ingezet.

6. Kostenontwikkeling vanaf 2014

De ontwikkeling van het vastrecht en de diftar-kosten sinds 2014 worden op verzoek van de commissie hieronder weergegeven, met de voorgestelde kosten voor 2019. Te zien is dat er een jaarlijkse stijging heeft plaatsgevonden van zowel het vastrecht als de diftar-tarieven. Dit is het gevolg van hoger wordende ophaal, stort- en verwerkingskosten.

Laarbeek	2014	2015	2016	2017	2018	2019
vastrecht	€ 79,08	€ 76,08	€ 73,44	€ 80,16	€ 85,20	€ 69,96
25 liter Restafval	€ 1,26	€ 1,33	€ 1,20	€ 1,09	€ 1,39	2,50
80 liter Restafval	nvt	nvt	€ 3,96	€ 3,59	€ 4,58	7,50

140 liter Restafval	€ 6,33	€ 6,68	€ 6,05	€ 5,48	€ 6,99	10
240 liter Restafval	€ 10,86	€ 11,46	€ 10,38	€ 9,40	€ 11,99	15
25 liter GFT	€ 0,77	€ 0,81	€ 0,73	€ 0,66	€ 0,66	0,20
80 liter GFT	nvt	nvt	€ 2,37	€ 2,15	€ 2,15	0,65
140 liter GFT	€ 3,82	€ 4,03	€ 3,65	€ 3,31	€ 3,31	1
240 liter GFT	€ 6,50	€ 6,86	€ 6,22	€ 5,64	€ 5,64	1,75
Grof groen	gratis	gratis	gratis	gratis	gratis	Gratis
kerstbomen	gratis	gratis	gratis	gratis	gratis	Gratis
Oud papier	gratis	gratis	gratis	gratis	gratis	Gratis
PMD	gratis	gratis	gratis	gratis	gratis	Gratis

7. Monitoring

In de commissie is gevraagd om een systeem van monitoring van het nieuwe systeem. Er zijn twee vormen van monitoring beoogd: financiële monitoring en monitoring van de kwaliteit van dienstverlening, dat wil zeggen de tevredenheid van inwoners over het nieuwe systeem.

- Financiële monitoring van het nieuwe systeem zal net zoals de afgelopen jaren plaatsvinden door een maandelijks financieel overzicht van Blink over de gemaakte kosten, maar hierbij zal extra gelet worden op het aantal tonnen aangeboden restafval, dat de maatregelen immers beogen te verminderen. Voor 2020 wordt dan uitgerekend hoeveel het vastrecht, gegeven de verlaging in aangeboden tonnen restafval en de verminderde frequentie, omlaag kan.
- Er zal een evaluatie van het systeem plaatsvinden in september (na de zomervakantie) 2019. Het systeem heeft dan een ruim half jaar gedraaid en ook de warme zomermaanden zijn dan voorbij. Er wordt nog nagedacht of dit via een algemene enquête, steekproefsgewijs of via de AfvalApp gedaan kan worden om zoveel mogelijk mensen te benaderen en een goede afspiegeling van de inwoners te bereiken. Naar aanleiding van de evaluatie kan worden besloten om het systeem te veranderen met bijvoorbeeld uitbreiding in de zomermaanden of helemaal terug te gaan naar het oude systeem. Ervaring in de andere Blink-gemeenten leert echter dat dit soort wijzigingen niet te verwachten is.

8. Voorbeemd

In de Voorbeemd bestaat nog een systeem van gecentraliseerd inzamelen via verzamelpunten voor containers en PMD-zakken. Het voordeel is een kostenbesparing, maar het veroorzaakt enige overlast en daarnaast een ongelijke situatie ten opzichte van de rest van de gemeente. Daarom wordt in overleg met Blink bekeken of deze pilot moet stoppen, dit is echter nog in voorbereiding en hier is nog geen besluit over genomen.

9. Samenwerking kringloop, kledingbank en repair café

Er zijn vragen gesteld over samenwerking tussen de kringloopwinkel, kledingbank, repair café, milieustraat en andere organisaties die zich bezighouden met principes van circulaire economie. Zoals in het werkplan circulaire economie beschreven staat, worden deze plannen op dit moment verder uitgewerkt, vanuit de ambitie van het College om deze samenwerking meer vorm te geven in de toekomst en daarmee een zo hoogwaardig mogelijk hergebruik na te streven.

10. Stankoverlast en beperkte capaciteit kleine containers

Een zorg die in de commissie werd geuit was het gevaar van stankoverlast en de beperkte capaciteit van kleine containers (25-liter bakken). In de gemeente zijn 236 25-liter bakken in omloop voor restafval en 657 25-liter bakken voor GFT. Voor de GFT-bakken verandert niets, de frequentie blijft tweewekelijks. Bij goede scheiding komt vrijwel geen stank-producerend afval in het restafval, met uitzondering van chipszakken en maandverband e.d. Mocht de bak gaan stinken dan kan bijvoorbeeld gekozen worden voor een extra vuilniszak die halverwege de maand wordt dichtgeknoopt.

Wat betreft de beperkte capaciteit: de Nederlandse norm voor restafval is dat we in 2020 nog 100 kilo restafval per persoon mogen aanbieden. Het huidige landelijk gemiddelde is bijna 200 kilo. De 25 liter bakken zijn vooral te vinden in kleinere (flat)woningen waar geen grote gezinnen wonen. Een tweepersoonsgezin zou volgens de norm zo'n 15 kilo mogen aanbieden per vier weken, gemiddeld is dat nu nog een kleine 30 kilo. Wordt de norm gehaald dan kan het gezin dus met de 25-liter bak uit de voeten. Wordt de norm niet gehaald of bestaat het gezin uit meer personen, dan is het een optie om een grotere bak aan te vragen en die bijvoorbeeld in een kelderbox op te slaan. Met betere scheiding is het echter goed mogelijk om wel aan de norm te voldoen.

11. Luiers inzamelen

Het is niet bij alle gezinnen bekend dat luiers en ander incontinentiemateriaal gratis ingeleverd kunnen worden op de milieustraat. Een mogelijkheid voor verdere service is om ook inzamel-punten in te richten bij bijv. kinderopvanglocaties en peuterspeelzalen. Dit is echter een prijzige maatregel, waardoor er nu niet voor gekozen wordt. Het College is wel voornemens om de mogelijkheid tot gratis wegbrengen bij de milieustraat beter onder de aandacht te brengen van de inwoners (zie ook het volgende punt).

12. Communicatieplan

Het communiceren van veranderingen in de tarieven en frequenties naar burgers moet zorgvuldig gebeuren, terwijl daar maar beperkt tijd voor is. We stellen hiervoor een bericht op voor in de Mooi-Laarbeek krant, dat tegelijk ook op internet verspreid zal worden en zal worden toegevoegd bij de verspreiding van de nieuwe afvalkalender. Deze communicatie moet vooral informatie geven over:

- de stromen die (veelal gratis) op de milieustraat kunnen worden aangeboden
- afval scheiden: wat mag er bij het (gratis) PMD en wat bij het (goedkope) GFT
- de beperkte impact van de maatregel: gemiddelde huishoudens merken weinig van de veranderde frequentie
- de gevolgen van de nieuwe tariefstelling: de vervuiler betaalt en door beter te scheiden hoeft je dus minder te betalen
- de redenen voor deze keuzes: lage vaste lasten voor burgers, meegaan in nationale en regionale trends en doelstellingen, en samen beter zijn voor het milieu.
- De landelijke aanleiding: restafval wordt bijna drie keer zo duur! Willen we onze lasten laag houden dan is het daarom van belang om minder restafval te produceren.

Deze boodschap zal gedurende het jaar worden herhaald via de activiteiten vanuit het werkplan 'circulaire economie' en rondom de evaluatie in september.

13. Toelichting figuren adviesrapport Pieter Reus

In het adviesrapport van Pieter Reus staan enkele figuren waarover gevraagd is om meer toelichting. De toelichting van Pieter is te vinden in de bijlage.